

Відкрите звернення Асоціації правників України щодо обговорення проекту закону № 1008

Асоціація правників України як провідна правнича спільнота, метою якої є впровадження принципу верховенства права і розвиток юридичної професії, підтримує намагання нової влади продовжити комплексну судову реформу з метою забезпечення права на справедливий суд.

Разом із тим ми змушені висловити стурбованість щодо форми та змісту окремих положень запропонованих змін.

Президентом України внесено до парламенту як невідкладний проект закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» (реєстр. № 1008).

Перш за все, звертаємо увагу на те, що текст законопроекту не обговорювався із залученням експертного середовища та правничої спільноти і не розглядався Комісією з питань правової реформи.

Крім того, наголошуємо, що, не дивлячись на назву законопроекту (щодо діяльності органів суддівського врядування), документ містить фундаментальні пропозиції щодо перебудови судової системи.

Поряд з прогресивними новелами, окремі пропозиції є дискусійними та містять ознаки можливого обмеження незалежності суду. У зв'язку з цим вони потребують додаткового доопрацювання.

Зокрема слід звернути увагу на такі пропозиції.

1. Посилення ролі ВРП. Статус ВККСУ.

У законопроекті пропонується виключити норму про те, що зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» вносяться виключно законами про внесення змін до нього. Такий підхід ставить під сумнів гарантії незалежності суду.

Пропонується надати Вищій раді правосуддя (ВРП) повноваження формувати склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККСУ) та затверджувати Регламент ВККСУ.

Вважаємо, що функції щодо встановлення стандартів роботи судді, проведення відбору, підвищення кваліфікації та дисциплінарні процедури мають бути синхронізовані та, можливо, об'єднані.

Разом із тим виникає занадто високий ризик консолідації повноважень в одному органі - Вищій раді правосуддя. Ідея про об'єднання ВРП і ВККСУ має під собою підґрунтя, але потребує чітких розрахунків і обговорення.

Слід додати, що об'єднання цих органів також може забрати багато часу, чим спричинить відсутність достатньої кількості судових кадрів на цей період.

Прикінцевими положеннями законопроекту № 1008 передбачається, що процедури, розпочаті теперішнім складом ВККСУ, до набрання чинності Закону, продовжуються за рішенням нового складу ВККСУ.

Вважаємо за необхідне завершити розпочаті теперішнім складом ВККСУ процедури, відповідно до правил, за якими вони розпочаті, та не пов'язувати це із рішенням майбутнього складу ВККСУ. Звертаємо увагу, що процедури кваліфікаційного оцінювання мають бути удосконалені.

Обґрунтовуємо цю позицію тим фактом, що значна частина правників вже пройшла певні етапи конкурсів, на їх проведення витрачено бюджетні кошти. Крім того, на даний час у судах не вистачає суддівських кадрів.

Вважаємо прогресивною пропозицію створити при ВРП Комісію з питань доброчесності та етики для забезпечення прозорості і підзвітності членів ВРП і ВККСУ із залученням міжнародних експертів.

Досвід роботи Громадської ради міжнародних експертів у рамках конкурсу до Вищого антикорупційного суду продемонстрував свою ефективність.

2. Верховний Суд.

У законопроекті запропоновано скоротити кількість суддів Верховного Суду з 200 до 100 і провести протягом двох місяців відбір суддів до касаційних судів у складі Верховного Суду із числа суддів відповідних касаційних судів Верховного Суду за критеріями: а) професійної компетентності; б) етики; в) доброчесності. Тобто, фактично, пропонується провести новий конкурс, який вже було проведено протягом 2 останніх років.

Така пропозиція не відповідає ч. 6 ст. 126 Конституції України, яка містить перелік підстав для звільнення судді.

Звертаємо також увагу, що скорочення вдвічі суддівського корпусу Верховного Суду матиме наслідком значне навантаження на суддів. З огляду на те, що на розгляді Суду знаходиться більше 63 тисяч справ, це збільшить тривалість строку розгляду справ, що не відповідає статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Зменшення кількості суддів Верховного Суду нівелює позитивну тенденцію останнього року та унеможливить розгляд вказаної кількості справ.

Такі рішення, ініційовані Президентом і прийняті парламентом, можуть сприйматися як зазіхання на незалежність судової гілки влади. Тоді як згідно з п. 2 Великої Хартії суддів, судова незалежність і неупередженість є необхідними умовами для функціонування правосуддя. У Висновку № 1 (2001) про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів КРЕС підкреслила, що судова незалежність не є прерогативою чи привілеєм суддів, а є передумовою верховенства права та гарантією дотримання прав осіб, які потребують та очікують здійснення правосуддя (п. 10).

Відтак, Асоціація правників України не підтримує таку ініціативу. Втім ми вважаємо можливим проведення перевірки дотримання критерію доброчесності окремими суддями Верховного Суду, щодо яких були висновки Громадської ради доброчесності про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності.

3. Суддівська винагорода.

Ми підтримуємо ідею законопроекту щодо запровадження єдиних правил для суддівської винагороди, незалежно від проходження кваліфікаційного оцінювання.

Проте не можемо погодитися з пропозицією зменшити базовий розмір посадового окладу суддів Верховного Суду. Така ідея порушує гарантії фінансової незалежності суддів.

Переконані, що не слід використовувати популістичні настрої щодо зменшення суддівської винагороди. Висока заробітна плата суддів є одним із дієвих запобіжників корупційних проявів.

4. Люстрація керівництва ВККСУ і Державної судової адміністрації.

У законопроекті запропоновано провести люстрацію голів і заступників голів ВККСУ та ДСА, які обіймали посади з 21 листопада 2013 року по 19 травня 2019 року.

Асоціація категорично не підтримує це положення. Люстрація – це екстраординарний механізм, який був введений із метою недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю сприяли узурпації влади, що мали наслідком трагічні події 2013-2014 років. Поточна ситуація у країні не викликає необхідності впровадження такого інструменту.

5. Дисциплінарна відповідальність суддів.

Асоціація вважає доцільними запропоновані новели щодо дисциплінарної відповідальності суддів, зокрема, щодо встановлення чіткого строку для надання матеріалів судової справи (їх копій), пояснень від суддів чи прокурорів щодо судових справ.

Проте реалізація цієї процедури не має впливати на судовий розгляд справи.

Ми підтримуємо викладену у законопроекті додаткову підставу для дисциплінарної відповідальності судді - недодержання ним встановлених строків для надання суддею інформації на вимоги члена ВРП та ВККСУ.

Також підтримуємо пропозицію щодо встановлення на рівні закону чітких строків для дисциплінарного провадження протягом 30 днів з моменту отримання дисциплінарної скарги. Разом із тим вважаємо, що такий строк є коротким. Пропонуємо збільшити зазначений строк.

З огляду на важливість і високу актуальність положень проекту закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» (реєстр. № 1008), звертаємось до Верховної Ради України, Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та Комісії з питань правової реформи при Президентові України щодо необхідності проведення обговорення проекту із залученням суддів, адвокатів та представників експертного середовища.

Асоціація правників України вчергове наголошує, що законопроекти з таких фундаментальних питань мають обговорюватися публічно із залученням засобів масової інформації.

Асоціація висловлює свою підтримку цій ініціативі і готова стати майданчиком для його обговорення.